

KISA KLASİKLER 769

HONORÉ DE BALZAC

Deniz Kıyısında Bir Dram

ÇEVİRİ: LALE ARSLAN ÖZCAN

♥ can
klasik



HONORÉ DE BALZAC

DENİZ KİYİSİNDA
BİR DRAM

Can Klasik

Deniz Kıyısında Bir Dram, Honoré de Balzac

Fransızca aslından çeviren: Lale Arslan Özcan

Un Drame au bord de la mer

İlk baskı: *Le revue*, Le Voleur, 1835

Bu çeviride kaynak alınan baskı: *La Comédie Humaine*, Omnibus, 2011

© 2022, Can Sanat Yayınları A.Ş.

Tüm hakları saklıdır. Tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

1. basım: Kasım 2022, İstanbul

2. basım: Ocak 2025, İstanbul

Bu kitabın 2. baskısı 1000 adet yapılmıştır.

Dizi editörü: Ayça Sezen

Düzeltili: Mert Tokur

Mizanpaj: Atahan Sıralar

Sanat yönetmeni: Utku Lomlu / Lom Creative (www.lom.com.tr)

Kapak illüstrasyonu: Serra Utkum İkiz

Baskı ve cilt: MY Matbaacılık Sanayi ve Ticaret Limited Şti.

Maltepe Mah. Yılanlı Ayazma Sokak. No:8 Kat:2

Zeytinburnu, İstanbul

Sertifika No: 47939

ISBN 978-975-07-5900-0

CAN SANAT YAYINLARI

YAPIM VE DAĞITIM TİCARET VE SANAYİ A.Ş.

Maslak Mah. Eski Büyükdere Cad. İz Plaza Giz, No: 9/25 Sarıyer/İstanbul

Telefon: (0212) 252 56 75 / 252 59 88 / 252 59 89 Faks: (0212) 252 72 33

canyayinlari.com

yayinevi@canyayinlari.com

Sertifika No: 43514

HONORÉ DE BALZAC

DENİZ KIYISINDA
BİR DRAM

ÖYKÜ

Fransızca aslından çeviren

Lale Arslan Özcan



Honoré de Balzac'ın Can Yayınları'ndaki diğer kitapları:

İki Yeni Gelinin Anıları, 1983

Vadideki Zambak, 1990

Goriot Baba, 2000

Eugénie Grandet, 2001

Gizli Başyapıt, 2007

Kibar Fahişelerin İhtişam ve Sefaleti, 2012

Uzun Yaşam İksiri, 2016

Tefeci Gobseck, 2021

Çakalların Başı Ferragus, 2022

Efendi Cornélius, 2022

Bir Kır Balosu, 2022

Kırmızı Han, 2022

HONORÉ DE BALZAC, 1799'da Fransa'nın Tours kentinde doğdu. Kendi adıyla yayımlanan ilk eseri *Köylü İsyanı* tarihî bir romandı. 1829-1830 yıllarında taşra yaşamına yönelen Balzac'ın *Tours Papazı* ve *Eugénie Grandet* gibi romanları basıldı. Yapıtlarını büyük bir bütün oluşturacak biçimde üç grupta tasarladı: İnsan yaşamını ve toplumu yöneten ilkeleri ele alan "Çözümleyici İncelemeler"; insan eylemini belirleyen nedenleri ortaya koyan "Felsefi İncelemeler"; bu nedenlerin sonuçlarını gösteren "Töre İncelemeleri". *Goriot Baba*, gerçekçilik akımının başyapıtı sayılır. Balzac, bu eserlerinin tümüne Dante'yi anıştıran bir başlık koydu: "İnsanlık Komedyası". Balzac, 1850'de Paris'te öldüğü zaman, ardında 85'i tamamlanmış, 50'si taslak halinde kalmış toplam 135 roman ve 2.000'i aşkın roman karakteri bırakmıştı.

LALE ARSLAN ÖZCAN, Yıldız Teknik Üniversitesi, Fransızca Mütercim ve Tercümanlık Anabilim Dalı'nda öğretim üyesi olarak görev yapıyor. Hacettepe Üniversitesi'nde Fransız Dili ve Edebiyatı Bölümü'nde Fransız edebiyatı ve çeviribilim doktorası yaptı. Edebiyat, tarih, sosyoloji ve felsefe alanında pek çok eser çevirisi bulunuyor. Çevirdiği kitaplar arasında Jean Paul Roux'un *Türklerin Tarihi*, Mircea Eliade'nin *Dinler Tarihine Giriş*, Michel de Certeau'nun *Gündelik Yaşamın Keşfi* sayılabilir.

İçindekiler

Deniz Kıyısında Bir Dram	11
Pierre Grassou.....	35
Uzun Yaşam İksiri.....	63

DENİZ KIYISINDA BİR DRAM

Kontes Walewska olarak doğan, Genthod Prensesi
Majesteleri Caroline Gallitzin'e

Yazar tarafından saygıyla ithaf olunur

Balzac

Neredeyse tüm gençlerin elinde geleceklerini ölçmekten hoşlandıkları bir pergel vardır; isteklerine ulaşma konusundaki azimleri bu pergelle ölçtükleri açının genişliğiyle örtüştüğünde, işte o zaman dünya onlarıdır. Ama kafamızdaki bu olgu ancak belli bir yaşa kadar geçerlidir. Tüm insanlar için bu yirmi iki ile yirmi sekiz yaş arasındır. Bu yaş aralığı büyük düşüncelerin, ilk tasarıların çağıdır çünkü bu yaşlar hiçbir şeyden kuşku duyulmayan, büyük arzular yaşanan zamanlardır: Her kim kuşkuya düşerse, iktidarsızlığa da düşer. Hızlı yaşanan bu ekim çağından sonra amel çağı gelir. İki tür gençlik dönemi vardır; inancın yönlendirdiği dönem ve harekete geçilen dönem. Doğanın tüm imkânları önlerine serdiği Caesar, Newton, Bonaparte gibi büyük adamlarda bu iki dönem sık sık birbirine karıştırılır.

Elimde pergelimle bir kayanın üstünde ayakta durmuş, bir düşüncenin gelişmesi için gerekli zamanı ölçü-

yordum, okyanustan yaklaşık iki yüz metre yükseklikte, dalgakıranlarla oynayan dalgaların seyrinde geleceğimi arşınılıyordum, nasıl bir mühendis önünde uzanan boş bir araziye kafasında kalelerle, saraylarla doldurursa ben de geleceğimi eserlerimle döşüyordum. Deniz çok güzeldi, biraz önce yüzmüş ve yeni giyinmişim; Pauline'i, koruyucu meleğimi bekliyordum; doğanın deniz kızları için oyduğu en şık doğal havuzlardan birinde, granit kayalar arasında ince kumlu küçük bir koyda yüzmekteydi. Bretonya'nın en sevimli minik yarımadalarından birinde, Croisic Burnu'ndaydık. Limandan uzakta, Hazine'nin ulaşılmaz kabul ettiği dolayısıyla gümrükçünün neredeyse hemen hiç uğramadığı bir yerdeydik. Havalara uçtuktan sonra denizde yüzmek! Ah! Kim gelecek hayalleri içinde yüzmemiştir ki? Neden düşünüyordum? İnsanın başına neden kötü şeyler gelir? Kim bilir? Düşünceler size danışmadan kafanıza ya da kalbinize üşüşürler. Sanatçılar açısından baş döndürücülükte ve buyurganlıkta hiçbir cariyeye Hayal Gücü'yle boy ölçüşemez; dalga dalga saçlarıyla sanatçıyı sarmalayan Hayal Gücü Talih'tir bir yandan. Astolfo'nun *hipogrifin*'e¹ bindiği gibi ben de düşüncelerimin üzerine binmiş dünyada at sürmüş ve her şeyi keyfime göre düzenlemiştim. Çılgın hayallerimin beni teşvik ettiği cüretkâr tasarımları oluşturmak için etrafımda bazı kehanetlerin, izlerin arayışında olduğum bir anda, ıssız çöllerde insanı çağıran bir kadın sesi, denizden henüz çıkmış, canlanmış ve neşeli bir kadının güzel cıglığı, girintili çıkıntılı kıyıyı gel git hareketleriyle döven dalgaların hiç durmayan uğultusunu bastırmıştı. Bir ruhtan fışkıran bu sesi duyduğum sırada

1. Efsanevi kral Charlemagne'nin en gözüpek on iki şövalyesinden biri kabul edilen Astolfo muhtemelen kurgusal bir karakterdir. Ön tarafı bir kartal, arka tarafı bir at olan uçabilen efsanevi yaratık *hipogrifin*'le dünyayı dolaştığı anlatılır. (Ç.N.)

kayaların üstünde bir meleğin ayağını fark ettiğimi sanmıştım; melek kanatlarını açıp yükselirken bana bağırmıştı: “Başaracaksın!” Kayanın üstünden huşu içinde hafiflemiş bir halde indim; yamacın birinden aşağıya atılan bir çakıлтаşı gibi zıplaya zıplaya gidiyordum. Pauline beni gördüğünde “Neyin var?” diye sordu. Gözlerim doldu, onu cevaplamadım. Havanın değişimlerine ayak uyduran bir arpın sihirli duyarlılığıyla Pauline önceki gün acılarımı hissetmişti tıpkı şu andaki sevincimi hissettiği gibi. İnsanın yaşamında güzel anlar var! Çakıлтаşlı sahil boyunca sessizlik içinde yürüdük. Gökyüzünde tek bir bulut dahi yoktu, deniz ise çarşaf gibiydi, başkaları bu manzarayı sadece birbirini üstüne uzanan iki mavi bozkır olarak görebilirdi; ama sözlere ihtiyacı olmadan duyan bizler, sonsuzluğun bu iki perdesi arasında ancak genç yaşlarda doyumuna varılan yanıl-samaları oynatabilen bizler, suyun ya da havanın en ufak bir değişikliğinde birbirimizin elini sıkıyorduk zira bu belli belirsiz olayların ikimiz arasında gidip gelen düşüncelerin çevirisi olduğunu düşünüyorduk. Ruhun bedenin zincirlerinden kurtulduğu, geldiği dünyaya geri dönmüş gibi hissettiği bu sınırsız mutluluğun, bu zevk anlarının tadına varmayan olmuş mudur? Bu tür yerlerde rehberimiz sadece aldığımız zevk değildir. Ele ele tutuşup nereye gittiklerini bilmeden koşturan iki çocuk gibi duyguların da birbirine dolandıkları ve öylesine akıp gittikleri saatler yok mudur? Biz de işte öyle yürüyorduk. Şehirdeki evlerin çatılarının griye çalan bir çizgi olarak ufukta belirtmeye başladığı sırada Croisic’den dönen fakir bir balıkçıyla karşılaştık; ayakları çıplak, çadır bezinden pantolonunun dizden aşağısı yırtık pırtık bir haldeydi; yelken bezinden bir gömlek giymiş ve kenarları şeritli eski püskü pantolon askıları takmıştı, üstünde de paçavraya dönmüş bir ceket vardı. İçinde bulunduğumuz uyum ve huzur ânın-

da akordu bozulmuş bir ses gibi yankı yapan bu sefalet bize kendimizi kötü hissettirmişti. Pauline ile ben, o an Aboul-Casem kuyularına inip Harun Reşid'in hazinelerine elimize daldıracak güçte olamamaktan gocunmuş bir halde bakıştık. Balıkçının sağ elinde sallandırdığı bir ipin ucunda muhteşem bir ıstakoz ve bir örümcek yengeci asılıydı, diğer elinde balık tutmada kullandığı alet edevat ve oltası vardı. Balıkları satın almak niyetiyle balıkçıya yanaştık; bu fikir ikimizin de aynı anda aklına gelmişti; Pauline'in aklından geçenleri dudaklarında beliren tebesümle anlamış ve ona, o sırada tutmakta olduğum kolunu hafifçe sıkıp kalbime yaklaştırarak cevap vermiştim. Daha sonraki zamanlarda anısı şiirler yazdıran o sıradan, alelade anlardan biriydi; sonraları bir şöminenin karşısında o sıradan ânı, bizi nasıl heyecanlandırıldığını, o ânı yaşadığımız yeri hatırlarız; bu anların ilk zamanda etkisi fark edilmez, ancak yaşamın yükünün hafiflediği, kalplerimizin coşkuyla dolu olduğu anlarda bizi çevreleyen nesnelere etki eden bu serabı hatırlarız. En güzel yerler bu anları yaşadığımız yerlerdir. Ruhunda biraz şairlik olan her adamın anılarında bu türden kayalar vardır; ne servetler harcanarak peşine düşünülen ülkelerin en ünlü manzaralarının bu kadar bahsi olmaz şairimizin kalbinde. Bu kayanın yanında bir yığın düşünce doldu beynime; buradaydı yaşamış koca bir ömür, buradaydı dağılıp giden kaygılar, buradaydı ruhu dolduran umut dalgaları. Bu sırada, bu aşk ya da gelecek düşünceleriyle oynaşan güneş, kayalığın yabani yamaçlarına parlak bir ışık düşürmüştü; yamaçtaki bazı dağ çiçekleri dikkati çekiyordu; huzur ve sessizlik, gerçekte karanlık ve çirkin bu kayaları, hayalcinin renkli dünyasına çeviriyor ve olduğundan önemli ve büyük gösteriyordu; dolayısıyla cılız bitki örtüsüyle, sıcak renkli papatyalarıyla, kadifemsi yüzeyleri Venüs'ün saçlarını andıran yap-

raklarıyla güzeldi artık. Uzun süreli bir şölen, muhteşem manzaralar, insanın gücünü artıran coşku dolu saatler! Daha önce de bir kez Saint-Pierre Adası'ndan görülen Biel Gölü işte böyle konuşmuştu benimle; Croisic Kayası belki de bu sevinç dolu anların sonuncusu olacaktı! Peki ama o zaman Pauline ne olacaktı?

Balıkçıya dönüp, "Bu sabah bereketiniz bol olmuş galiba sevgili dostum" dedim.

"Evet bayım," diyerek cevapladı beni, bu arada durmuş ve uzun süre suyun üstünde güneş ışıklarına maruz kalan insanların esmerleşmiş yüzüyle bize bakmıştı.

Bu yüzde uzun süren bir inziva, balıkçılara özgü sabır ve ılımlı tutumu okunuyordu. Kaba olmaktan uzak ince bir sesi, hırs değmemiş iyi huylu dudakları vardı, uzun, ince gövdesi zayıf ve çelimsizdi. Başka herhangi bir görünüş bizi rahatsız ederdi.

"Nerede satacaksınız bunları?"

"Şehirde."

"İstakoz ne kadar eder?"

"On beş kuruş."

"Peki ya örümcek yengeç?"

"Yirmi kuruş."

"Neden ikisi arasında bu kadar fiyat farkı var?"

"Bayım, örümcek (*irümcek* diyordu) yakalaması daha ince iştir! Ayrıca bir maymun kadar sinsidir ve ender olarak yakalanır."

"Hepsini yüz kuruşa verir misiniz?" diye sordu Pauline.

Adam ne diyeceğini bilemeden kalakaldı.

"Ama siz almayacaksınız!" dedim gülerek ve devam ettim. "Ben on frank veririm. Her şeye ederini vermek gerekir."

"Öyle mi!" diye cevap verdi bana Pauline, "ama alacağım! Ben on frank iki kuruş veriyorum."



“Deniz Kıyısında Bir Dram” ve “Uzun Yaşam İksiri” Balzac’ın büyük eseri “İnsanlık Komedyası”nın “Felsefi İncelemeler”; “Pierre Grassou” ise “Özel Yaşamdan Sahneler” bölümlerinde yer alır. Bu derlemede bir araya gelen bu üç öykü, okuru birbirinden farklı yaşantılara sürükler; ortak özellikleriyse hepsinin temelinde yatan ahlaki derslerdir.

Tatil için bir sahil kasabasına giden genç çift, sakin bir yürüyüş sırasında kendilerini dramatik bir hikâyeye tanıklık ederken bulur. Louis ve Pauline, kendini mağarada yaşamaya mahkûm etmiş bir adamın buruk hikâyesini dinlediklerinde tatilleri koca bir bunalıma dönüşür. “Deniz Kıyısında Bir Dram”da aktarılan yürek burkan hikâyeyi, kurnaz Don Juan’ın heyecan veren macerası ve ressam Pierre Grassou’nun sonradan görme burjuva ailelerini eleştiren öyküsü takip eder.

#kıssaklasikler #fransızklasikleri #burjuvazi #insanmanzaraları #ondokuzuncuyüzyıl

Kapak illüstrasyonu: Serra Utkun İkiş

